



Õigusriigi tulemusvaldkonna 2023. aasta aruanne

1.	Tulemusvaldkonna üldinfo	3
1.1.	Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine	3
1.2.	Tulemusvaldkonna ja programmi lühianalüüs:	4
2.	Programmi üldinfo.....	6
2.1.	Programmi mõõdikud	6
2.2.	Programmi tegevuste täitmise analüüs	7
2.2.1	Tegevus 1: Õiguspoliitika kujundamine ja õigusloome kvaliteedi tagamine	7
2.2.2	Tegevus 2: Intellektuaalse omandi valdkonna rakendamine.....	9
2.2.3	Tegevus 3: Kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus	9
2.2.4	Tegevus 4: Karistuste täideviimise korraldamine	10
2.2.5	Tegevus 5: Õigusemõistmise, õigusregistrite ja õigusteenuste tagamine	12
2.2.6	Tegevus 6: Keskset IT-teenused teistele valitsemisaladele.....	13
3	Aruandeaasta eelarve täitmine	14
	LISA Tulemusvaldkonna sisend riigi 2023. aasta majandusaasta koondaruandesse	16

1. Tulemusvaldkonna üldinfo

Tulemusvaldkond	Õigusriik
Tulemusvaldkonna eesmärk	Õiguskindel, hästi toimiv, vähese kuritegevuse ning kvaliteetse justiitsüsteemiga riik
Valdkonna strateegilised dokumendid	Õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030 ¹ Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030 ² Esimese ja teise astme kohtute arengukava 2020-2023 ³ Vanglateenistuse strateegia 2023-2027 ⁴
Eesti 2035 sihid (alasihi täpsusega)	Uuendusmeelne-, usaldusväärne- ja inimesekeskne riigivalitsemine; Vastutustundlik majandus; Turvaline elukeskkond
Programmi nimi	Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum
Programmi eesmärk	Luaa tingimused ühiskonna tulemuslikuks toimimiseks ja põhiõiguste tasakaalustatud kaitse tagamiseks ning vähendada õigusrikkumisi ja nende läbi tekitatud kahju

Usaldusväärse ja tulemusliku õigusruumi programm kuulub õigusriigi tulemusvaldkonna alla ning toetab selle üldeesmärgi täitmist. Programm keskendub selge ja tervikliku õiguskorra tagamisele, kus inimeste põhiõigused on kaitstud, riik toimib läbipaistvalt ja tõhusalt ning kuritegevust on vähe.

Esmajoones on oluline, et ühiskonna usaldus riigi vastu oleks kõrge, mille tagab arusaadav ja läbipaistev riigi toimimine. Õigusruum peab toetama rahvusvahelist konkurentsivõimet ja tagama Eesti majanduskeskkonna atraktiivsuse läbi inimeste õiguste kaitse ning isikuid ja ettevõtjaid toetava ettevõtluskeskkonna. Luua tuleb turvaline ja õiglane ühiskond, millesse panustab oluliselt õiguskulekuse ning selleks vajalike väärtuste kujundamine, õigusrikkumiste ennetamine, neile reageerimine ning neist johtuva kahju vähendamine. Justiitsüsteem tervikuna peab olema tõhus ning toetama isikuid ja ettevõtjaid oma õigusküsimuste, sh õiguskonfliktide või õiguslike probleemide, lahendamisel.

Õigusriigi tulemusvaldkonna arengut suunavad valdkonna strateegilised dokumendid - Õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030, Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030, Esimese ja teise astme kohtute arengukava 2020-2023 ning Vanglateenistuse strateegia 2023-2027.

Õigusriigi tulemusvaldkonna tegevusi viiakse ellu ühe programmi raames. Tulenevalt sellest antakse ülevaade Justiitsministeeriumi ja valitsemisala 2023. aasta eesmärkide ja mõõdikute saavutamise kohta programmi peatükis. Aruandeaastal ei viidud tulemusvaldkonnas läbi hindamisi ega koostatud tõhustamiskavasid.

1.1. Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine

	Esialgne eelarve (tuhat €)	Lõplik eelarve (tuhat €)	Täitmine (tuhat €)
Kulud	222 132	233 757	212 311

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/317112020002>

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/313112020006>

³ <https://www.kohus.ee/dokumendid-ja-vormid/esimese-ja-teise-astme-kohtute-arengukava>

⁴ <https://vanglateenistus.ee/meist/lugu-ja-vaartused/vanglateenistuse-strateegia>

Tulemusvaldkonna lõplik eelarve oli ligi 234 mln eurot. Eelarve maht suurenes võrreldes esialgsena 11,6 mln euro võrra (5,2%).

Lõplikku eelarvet ja selle täitmist mõjutas turu võimekus pakkuda IKT arendusteks vajalikud mahus ressursse. 2022. aastast toodi üle 10,2 mln eurot, millega jätkati 2023. aastasse kandunud tegevusi. Aasta jooksul eraldati Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist lisaks 0,6 mln eurot küberkaitsega seotud tegevusteks. Eelarve lõplikku mahtu mõjutasid ka piirmäärata vahendite tegelikud laekumised (nt majandustegevusest laekunud tulu, välisvahendite prognoosist suurem laekumine).

Programmi tegevuste elluviimiseks kasutati 2023. aastal 212 mln eurot ehk 90,8% lõpliku eelarve mahust. Programmi tegevuste piirmääraga kuludest kanti 2023. aastasse üle 13,6 mln eurot.

2023. aastast ülekantud vahendeid kasutatakse 2024. aastal samadeks otstarveteks. Põhiosas kandusid 2023. aastast kasutamata vahendid üle kriminaalpoliitika kujundamise ja elluviimise, sh ennetuse ning õigusemõistmise, õigusregistrite ja õigusteenuste tagamise tegevustesse, kus olulise osa moodustavad edasi lükkunud IKT arendused.

Täpsemad selgitused on lisatud programmi tegevuste eelarve peatükis.

1.2. Tulemusvaldkonna ja programmi lühianalüüs:

Justiitsministeerium keskendus selge ja tervikliku õigusruumi kujundamisele, kus inimeste põhiõigused on tagatud ja kaitstud, riik toimib läbipaistvalt ja tõhusalt ning kuritegevust on vähe. Jätkus õiguskaare digitaliseerimine (strateegia „Eesti 2035“ riigivalitsemise sihi muutus B), et muuta poliitikakujundamine andmepõhisemaks ja digitaalsetele õigusteenustele ja õigusmenetlustele ligipääs kasutajasõbralikumaks.

Kvaliteetne õigusloome parandab riigi konkurentsivõimet ning toetab ühiskonna üldist toimimist. Uuendusi arvestavad ja paindlikkust tagavad reeglid vähendavad bürokraatiat, säästavad aega ja raha ning soodustavad majandustegevust („Eesti 2035“ majanduse sihi muutus C). Ettevõtlusega alustamine ja tegelemine peab olema arusaadav ja mõistlikult lihtne, sh tuleb nutikalt kasutada tehnoloogia ja digimaailma võimalusi riigi ja ettevõtjate vahelises suhtluses. Jõustusi äriregistri seaduse muudatused, mille eesmärk on lihtsustada ja ühtlustada kõigi juriidiliste isikute registrimenetlust, mh kaotati osaühingu minimaalse osakapitali nõue, laiendati registripidaja järelevalvevõimalusi ning suurendati käibekindlust osaühingu osadega tehingute tegemisel. Tööd alustas maksejõuetuse teenistus, mille eesmärk on tuvastada, kas võlgniku maksejõuetuse põhjused võivad olla ebaseaduslikud ning suurendada võlausaldajatele tehtavate väljamaksete määra pankrotimenetlustes. Koosmõjus aitavad need seadusemuudatused luua usaldusväärsema ärikeskkonna ning lihtsustada ettevõtjate tegevust. Jätkusid tegevused õigushariduse kvaliteedi tõstmise nimel, sealhulgas startis õigusloomejuristide järelkasvuprogramm, mille eesmärk on toetada õigusloomevaldkonna juristide järelkasvu.

Oluline on kohtusüsteemi jätkuv kaasajastamine ja tõhustamine. Kvaliteetne õigusemõistmine peab olema kättesaadav üle riigi, kuid selle tagamiseks peab kohtupidamine muutuma paindlikumaks ja menetlusosalistele vähemkoormavaks. Kohtuasutuse töö tõhususe tõstmisel on oluline nii kohtunike spetsialiseerumine, tugiteenuste edasine tsentraliseerimine kui ka digilahenduste edasiarendamine. 2023. aasta alguses võeti vastu kolm kohtute alast seaduseelnõu, millega nähti ette maakohtutes

osakondade moodustamine kohtunike ja nende tugipersonali paremaks töökorralduseks ja spetsialiseerumiseks, lisaks mindi tsiviil- ja haldusajades üle paberivabale kohtupidamisele. Näiteks saavad vangid edaspidi esitada kohtusse dokumente ja tutvuda kohtutoimikuga avalikus e-toimikus. Edukalt on jätkunud menetluskokumentide riskikattetoimetamine kättetoimetamisportaali kaudu ning kohtutes võeti kasutusele justiitsüsteemi andme- ja analüüsikeskkond. Kohtutega koostöös valmis veebileht „Eestkostja teejuht“, mis pakub eestkostjatele selgitusi ja abi enda ülesannete täitmisel.

Jätkusid erinevate infosüsteemide (e-toimik, äriregister, Riigi Teataja, täitmisregister, kohtute infosüsteem, justiitsüsteemi andme- ja analüüsikeskkond jne) arendused. Infotehnoloogiliste vahendite kasutuselevõtu juurutamine aitab kaasa kriminaalmenetluste tõhustamisele, konkurentsivõimelise ärikeskkonna loomisele, vanglateenistuse ning kohtute tööprotsesside digitaliseerimisele ja kaasajastamisele. Samuti on see oluline kvaliteetsete poliitikaotsuste tegemisel.

Vanglates said kinnipeetavad kasutamiseks tahvelarvutid, mille kaudu saavad nad kohtutega suhelda ning kasutada e-poe teenust. 2024. aastal avaneb võimalus hakata pidama lähedastega videokõnesid ning kriminaalhooldusalused saavad hakata kohtuma oma kriminaalhooldajaga läbi kriminaalhooldusportaali. Vanglateenistus on 2023. aastal loonud andmepõhised juhtimislauad, et vajalik info oleks lihtsasti kättesaadav.

Jätkati tegevustega, et kriminaaljustiitsüsteem oleks tõhus, sh digitaalne, kiire, sõltumatu ja ohvrisõbralik. Jätkusid regulaarsed reoveeuuringud narkoainete seireks, et näha narkootiliste ning psühhotroopsete ainete leviku trende ja mustreid. Viidi läbi mitu olulist analüüsi, mis olid sisendiks seadusemuudatustele, näiteks ettepanekud kriminaalasjade menetlemise kiiremaks ja ökonoomsemaks muutmiseks ning seksuaalse enesemääramise vastaste süütegude vastavusest Istanbuli konventsioonile. Riigikogule esitati eelnõud vaenu õhutamise kriminaliseerimiseks ja rikkumisest teavitaja kaitseks.

Tähelepanu suunati korduvkuritegevuse ehk retsidiivsuse määra vähendamisele ning sõltuvuste ja muude vaimse tervise häirete tõttu toime pandud kuritegude ennetusele („Eesti 2035“ rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse (inimese) sihi muutus C). 2023. aastal lõppes edukalt projekt kuriteoohvrite kaitseks, mille raames justiitsministeerium, politsei- ja piirivalveamet, sotsiaalkindlustusamet, tervishoiusektor ja muud sidusrühmad töötasid koos välja spetsiaalsed vahendid kuriteoohvri vajaduste hindamiseks, ühelt teenuselt teisele suunamiseks ja ohvrite paremaks informeerimiseks ning protsessid, et tagada kuriteoohvritele kaitse ja pakkuda neile senisest paremini tuge.

Oluline on, et lapsed ja noored ei satuks kriminaaljustiitsüsteemi vaatevälja ning nende õigusrikkumiste arv väheneks. Vajalik on tagada noorte eakohane kohtlemine. 2024. aastal lõppeva Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra finantsmehhanismi 2014-2021 vahenditest rahastatud projekti „Nooresõbralik õigussüsteem“ eesmärk oli ennetada noorte õigusrikkumisi ning tagada alaealistele, kes õigusrikkumisi sooritanud on, vajalik tugi ja abi, et nad suudaks jätkata õiguskuulekat elu ega satuks vanglasse. 2023. aastal käivitusid tegevused sarnase mõtteviisi rakendamiseks kuni 29-aastaste õigussüsteemi sattuvate noorte osas.

Väljakutsed järgnevatel aastatel

- Järgmistel aastatel jätkub õiguskaare digitaliseerimine. Vajaliku teabe digitaalse kättesaadavuse ning andmete vahetuse tagamiseks täiustatakse ja võetakse kasutusele uusi töökeskkondi.

Kodanikukesksete teenuste kujundamisel on vaja muuta ligipääs digitaalsetele õigusteenustele ja õigusmenetlustele kasutajasõbralikumaks, luua juurde lihtsaid ning kättesaadavaid abi võimalusi. Digitaliseerimise ja kodanikukesksete teenuste kõrval on justiitsministeeriumi prioriteediks konkurentsivõimelise ärikeskkonna loomine ja kohtumenetluse tõhustamine. Jätkuvad tegevused kriminaalõiguse tõhustamiseks ning õigushariduse kvaliteedi parandamiseks, et tagada reguleeritud õiguselukutsete järelkasv, õigushariduse kvaliteet ja õigusteaduse kestlik areng.

- Valmistame ette kohtuhalduse muudatusi, millega antakse kohtusüsteemile senisest suurem vastutus ja otsustusõigus oma halduse ja arenduse eest. Samuti valmistame ette eelnõusid kohtunikumeti kaasajastamiseks, millega suurendada võimekate juristide huvi ameti vastu ja tsiviilkohtumenetluse tõhustamiseks. Lisaks on eesmärgiks parandada õigusabi kättesaadavust neile, kellel on selleks rahalisi takistusi ning toetada tsiviiltäitevaldkonna arengut läbi täitmisregistri käivitamise ja õiguslike kitsaskohtade lahendamise.
- Kriminaalmenetluste tõhustamiseks on ette valmistatud erinevad eelnõud, mille rakendamist tuleb toetada ja muudatuste mõjusid hinnata. Koostöös partneritega tuleb tagada prioriteetsete kuritegude ennetus ja tulemuslik menetlus, sh suure kahjuga majandus- ja korruptsioonikuriteod, lapsed ja noori ohustav narkokuritegevus ja alaealiste vastu suunatud seksuaalkuriteod. Parandamist vajavad kriminaaltulu tuvastamine, arestimine ja konfiskeerimine. Oluline on, et lapsed ja noored ei satuks kriminaaljustiitsüsteemi vaatevälja ning nende õigusrikkumiste arv väheneks. Selleks tuleb õigusrikkumistele reageerida viisil, mis võtab arvesse noorte riske, vajadusi ja võimalusi. Alaealiste peal end tõestanud nooresõbraliku õigussüsteemi projekti lähenemist rakendatakse ESF+ vahendite toel kuni 29aastastele noortele. Töötatakse välja kliendikesksed lahendused kogukonnas, kriminaalhoolduses ja vanglas, mis aitavad vähendada retsidiivsust.
- Vanglateenistuse peamiseks väljakutseteks 2024. aastal on meditsiiniteenuse üleandmine vanglates tervishoiuteenuse osutajatele, Eesti Vanglatööstus ASi likvideerimine ning Tallinna vangla ettevõtluskeskuse loomine. Eesmärk on pakkuda kinnipeetavatele efektiivsemat ja laiapõhjalisemat tööhõivet, eriti olukordades, kus karistusajad on aina lühemad. Vangide arvu vähenemine on ka põhjus, miks alates 2024. aasta keskpaigast suletakse osaliselt Tartu vangla. Edaspidi jääb see piirkondlike vangide kinnipidamise kohaks ning jätkab arestimajateenuse pakkumist.
- Mahuka osa ministeeriumi tegevustest moodustab ka 2024. aastal jätkuvalt Euroopa Liidu õiguse ülevõtmine ja rakendamine.

2. Programmi üldinfo

Programmi nimi	Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum
Programmi eesmärk	Loodud on tingimused ühiskonna tulemuslikuks toimimiseks, tagatud on põhiõiguste tasakaalustatud kaitse ja õigusriigi põhimõtte järgimine ning kuritegevust on vähe
Eesti 2035 sihid (alasihtide täpsusega)	Uuendusmeelne riik, usaldusväärne riik, inimesekeskne riik, vastutustundlik majandus, turvaline elukeskkond
Peavastutaja	Justiitsministeerium
Kaasvastutajad (valitsemisala asutused)	Registrite ja Infosüsteemide Keskus, prokuratuur, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, Patendiamet, Andmekaitse Inspeksioon, vanglad, esimese ja teise astme kohtud, Konkurentsiamet

2.1. Programmi mõõdikud

Eesmärk:	Loodud on tingimused ühiskonna tulemuslikuks toimimiseks, tagatud on põhiõiguste tasakaalustatud kaitse ja õigusriigi põhimõtte järgimine ning kuritegevust on vähe.					
Programmi mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed		
	2021	2022	2023	2023	2024	„Eesti 2035“ siht
Koht maailma vabaduse edetabelis <i>Allikas: Freedom House</i>	Staatuse „vaba“	Staatuse „vaba“	Staatuse „vaba“	Staatuse „vaba“	Staatuse „vaba“	-
Eesti konkurentsivõime positsioon <i>Allikas: World Economic Forum</i>	26	22	26	27	-	„Eesti 2035“ majanduse sihi muutus C
Inimeste hulk, kes tunneb end oma kodukandis pärast pimedat saabumist turvaliselt <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	75%	71%	70%	>76%	>76%	„Eesti 2035“ rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse (inimese) sihi muutus C
World Justice Project õigusriigi indeks <i>Allikas: World Justice Project</i>	0,81	0,82	0,82	>0,81	>0,81	„Eesti 2035“ riigivalitsemise sihi muutus B
Eesti positsioon rahvusvahelises õigusriigi indeksis kriminaaljustiitsüsteemi alakategoorias <i>Allikas: World Justice Project</i>	15	10	9	<15	<15	„Eesti 2035“ rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse (inimese) sihi muutus C

2.2. Programmi tegevuste täitmise analüüs

2.2.1 Tegevus 1: Õiguspoliitika kujundamine ja õigusloome kvaliteedi tagamine

Tegevuse eesmärk: Õiguspoliitika kujundamine ja elluviimine, väärtustades põhiõigusi, riigisisese õiguskorra süsteemsust, õigusloome kvaliteeti ning konkurentsivõimelist majanduskeskkonda. Õiguspoliitikat kujundatakse ja viiakse ellu avaliku õiguse, eraõiguse, intellektuaalse omandi ja konkurentsioiguse valdkonnas. Õigusloome alal tagatakse ühtlane ja kvaliteetne korraldus ning tase.

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttase	
	2021	2022	2023	2023	2024
Õiguspoliitika valdkonnas on koostatud vajalikud seaduseelnõud ja analüüsid <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	-	Koostatud	Koostatud	Koostatud	-
Seaduseelnõu koostamisele eelneb väljatöötamiskavatsus (VTK) <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	34%	28%	38%	70%	70%
Õigusloome kesksete koolituste arv aastas (teemakoolituste arv) <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	4 teemal kokku 5 koolitust	2 teemal kokku 4 koolitust	2 teemal kokku 3 koolitust	1	-
Õigusloome toimub õiguse koosloome keskkonnas	I etapi raames valminud süsteemi üldine struktuur (MVP) ja alustatud MVP piloteerimist	MVP piloteerimine jätkatud ja laiendatud. Etappide II ja III arendused alustatud	II ja III etapp täidetud osaliselt. Mahuka skoobi tõttu lükkusid avalik vaade ja osa EL asja menetlusest edasi. Riigikogu ja Riigikantselei liidestumised on samuti lükkunud edasi. Uue VIISI projekti ettevalmistavad tegevused on käivitunud.	Etapid II ja III viiakse lõpule. Riigikantselei (VIIS) ja Riigikogu liidestatakse.	-

2023. aasta olulisemad tegevused:

- Jõustusi äriregistri muudatused, millega lihtsustati ja ühtlustati registrimenetlust, sh kaotati osaühingu minimaalse osakapitali nõue, laiendati registripidaja järelevalvevõimalusi ning suurendati käibekindlust osaühingu osadega tehingute tegemisel.
- Tööd alustas maksejõuetuse teenistus, mis teeb järelevalvet võlgniku maksejõuetuse põhjuste üle ja aitab seeläbi kaasa pankrotimenetluses võlausaldajatele tehtavate väljamaksete suurendamisele.
- Startis õigusloomejuristide järelkasvuprogramm, mille eesmärk on toetada õigusloomevaldkonna juristide järelkasvu.

2.2.2 Tegevus 2: Intellektuaalse omandi valdkonna rakendamine

Tegevuse eesmärk: Õiguspoliitika intellektuaalse omandi valdkonnas on kujundatud ja elluviidud.					
Mõõdik	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2021	2022	2023	2023	2024
Õiguspoliitika IO ja konkurentsioiguse valdkonnas <i>Allikas:</i> <i>Justiitsministeerium</i>	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	Kujundatud ja elluviidud	-

2023. aasta olulisemad tegevused:

- Jõustusi muudatused tööstusomandi leiutiste valdkonna rakendusaktides, mis toetavad leiutiste menetlemise infosüsteemi väljaarendamist (riigihange on töös).
- Eesti asus osalema 2023. aastal EUIPO loodud veebipiraatluse tõkestamise võrgustikus, mille kaudu jagavad liikmesriigid parimaid praktikaid ja edendavad riikidevahelist koostööd.

2.2.3 Tegevus 3: Kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus

Tegevuse kirjeldus: Kriminaalpoliitika põhineb andmetel ning uuringutel ning ühiskonnaliikmete õiguskäitlusel on kõrge. Kriminaaljustiitsüsteem on tõhus, sh digitaalne, ning inimkeskne, sh ohvrisõbralik ning omab võimekust avastada ka uusimaid kuriteoliike.					
Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2021	2022	2023	2023	2024
Kuritegude arv <i>Allikas:</i> <i>Justiitsministeerium</i>	25 982	25 663	27 465	<26 000	<26 000
Õigusrikkumistega kokku puutunud inimeste (ohvrite) arv <i>Allikas:</i> <i>Justiitsministeerium</i>	5%	6%	7%	<6%	<6%
Vägivaldsete surmade arv (tapmiste ja mõrva tagajärjel hukkunute arv)	19	18	18	<15	<15
Menetluses osalenute rahulolu ⁵ <i>Allikas:</i> <i>Justiitsministeerium</i>	43%	74 %	74%	>40%	>45%
Kinnipeetavate arv 100 000 elaniku kohta	168	156	129	<170	<170

⁵ Tulemust mõõdetakse kuriteos kannatanute tagasiside küsimustikuga <https://kannatanute-tagasiside.just.ee/>. Arvesse tuleb võtta, et võrreldes aasta jooksul registreeritud kuritegudega on tagasiside küsimustiku täitnute arv väga väike, mistõttu suuremaid järeldusi selle pinnalt teha ei saa. Uues programmis võetakse antud mõõdik sellisel kujul välja.

Allikas: Justiitsministeerium					
----------------------------------	--	--	--	--	--

2023. aasta olulisemad tegevused:

- Viidi läbi mitu olulist analüüsi, mis olid sisendiks seadusemuudatustele, nt ettepanekud kriminaalasjade menetlemise kiiremaks ja ökonoomsemaks muutmiseks ning seksuaalse enesemääramise vastaste süütegude vastavusest Istanbuli konventsioonile. Riigikogule esitati eelnõud vaenu õhutamise kriminaliseerimiseks ja rikkumisest teavitaja kaitseks.
- 2023. aastal lõppes edukalt projekt kuriteoohvrite kaitseks, mille raames justiitsministeerium, politsei- ja piirivalveamet, sotsiaalkindlustusamet, tervishoiusektor ja muud sidusrühmad töötasid koos välja spetsiaalsed vahendid kuriteoohvri vajaduste hindamiseks, ühelt teenuselt teisele suunamiseks ja ohvrite paremaks informeerimiseks ning protsessid, et tagada kuriteoohvritele kaitse ja pakkuda neile senisest paremini tuge.
- Käivitus projekt eesmärgiga soodustada ja edendada õigusrikkumistaustaga noorte osalemist ühiskonnaelus, toetada nende iseseisvat toimetulekut, nende jõudmist õppetegevusse ja tööturule ning seal püsimist, et ennetada sotsiaalsete probleemide tekkimist või süvenemist. Eesmärk on alaealiste erikohtlemise reformiga sarnase mõtteviisi ja paindliku praktika rakendamine ka kuni 29-aastaste õigussüsteemi sattuvate noorte osas.

2.2.4 Tegevus 4: Karistuste täideviimise korraldamine

Tegevuse kirjeldus: <i>Praktilised tegevused, et karistuste täideviimine vastaks tänapäevastele nõuetele ning väheneks korduvkuritegevus ja kinnipeetavate arv.</i>					
Mõõdik	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2021	2022	2023	2023	2024
Ametniku poolt süütegude toimepanemine vangi vastu <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	0	0	0	0	0
Vangi põgenemine vangla siseterritooriumilt <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	0	0	0	0	0
Avavangla täituvus <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	57,3%	79%	79%	75%	75%
Pikema kui ühe aastase karistusega vangidel ning kriminaalhooldusalustel on olemas riskide maandamise tegevuskava <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	100%	100%	100%	100%	100%
Vangide retsidiivsus 2 aasta jooksul peale	32%	31%	30%	<35%	<35%

vabanemist <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>					
--	--	--	--	--	--

Vanglateenistus tagab eraldatud eelarve piires igapäevaselt vanglakohti kuni 1800 kinnipeetavale (süüdimõistetud ja vahistatud) kolmes asukohas (Tallinn, Tartu, Jõhvi) ning korraldab arestimaja teenuse toimimise Tartu ja Viru vanglas. Karistuse kandmine jätkub avavanglas ca 250 kinnipeetaval aastas. Kriminaalhooldusametnike järelevalve võimekus on igapäevaselt kuni 3500 inimest ning vastuvõetud on tagatud igas maakonnas. Sellest olenemata on Eurostati⁶ andmetel Eesti vanglateenistuse kulu SKP-st 0,1% samal ajal, kui Euroopa Liidu keskmine on viimastel andmetel 0,2%. Viimase SPACE I aruande kohaselt oli Eestis 162 kinnipeetavat 100 000 elaniku kohta, samal ajal, kui Euroopa keskmine on 108. Kinnipeetavaid ühe ametniku kohta on 1,4, mis on Euroopa Liidu keskmine. Kokkuvõttes on Eesti vanglateenistus kaks korda kuluefektiivsem võrreldes Euroopa keskmisega, sest peale karistuse täideviimise korraldamise pakume ka arestimajateenust.

2023. aasta olulisemad tegevused:

- Muudeti Vanglateenistuse juhtimiskorraldust, et tagada strateegiliste eesmärkide tõhus ellu viimine. Kriminaalhooldustöö koondati ühtse juhtimise alla, tööd alustas kriminaalhoolduse direktor. Vanglate koosseisud ja töökorraldus muudeti optimaalsemaks.
- Kriminaalhoolduses käivitati turvalise koostöö raamistiku mudel ehk TUKO, mille eesmärgiks on suurendada kogukonna turvalisust läbi asutuste omavahelise koostöö ning infovahetuse. Koostööraamistiku toetamiseks uuendati kriminaalhooldusseadust.
- Suurendati avavanglate kasutust, et toetada paremini käitumise muutust peale vanglakaristuste kandmist. Eesmärk on kasutada avavanglate võimalusi maksimaalselt ning soodustada seeläbi karistuse kandmise jätkumist kriminaalhooldusel.
- Tehti otsus likvideerida riigi äriühing AS Eesti Vanglatööstus ning asendada see vanglate ettevõtluskeskusega, et suurendada paindlikkust kohanemisel kinnipeetavate arvu ning profiili muutustega.
- Valmistati ette vanglatervishoiu üleandmine sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse, et oleks tagatud vanglatervishoiu jätkusuutlikkus ja efektiivsus.
- Vanglaametnike väljaõppe korraldust kaasajastati lähtuvalt Vanglateenistuse vajadustest ja uutest õpitrendidest. Viidi ellu töökohapõhise õppe pilootprojekt valvuritele ning kontaktisikutele ning alustati valvuriõppe muutmist.
- 2023. aastal valmis Viru vangla lasketiir, mis on oluline panus piirkondliku siseturvalisuse valdkonna arengusse.
- Vanglateenistus osales kriisireguleerimise õppusel Crevex23.
- Paberivabale vanglatööle üleminek jõudis lõpusirgele. Kinnipeetavatele anti kasutamiseks tahvelarvutid, mille kaudu on tagatud ligipääs e-toimikule ning e-poe lahendusele. 2024. aastal avaneb võimalus hakata pidama lähedastega videokõnesid ning kriminaalhooldusalused saavad kasutada kriminaalhooldusportaali.
- Vanglateenistus lõi 2023. aastal andmepõhised juhtimislaud, et otsusteks vajalik info oleks lihtsasti kättesaadav. 2023. a kokkuvõtte avaldati ka avalikkusele interaktiivse andmelaua kujul.

⁶ Eurostati statistika: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_public_order_and_safety&fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR2M5eKIKEGuaRddaMQdimPc-TB9S5kwWAbdR8SmQ7wWUDU39-YZluKUyiRg_aem_AbaqLU4qRzgPyQ8dNtseCA8H4TdIT-1i2qQjFHeDTkiUEepE_OZRUiSL-KxMr98wXYEsozZIKv1Zfs_cmpZXnAqg#Expenditure_on_.27public_order_and_safety.27

2.2.5 Tegevus 5: Õigusemõistmise, õigusregistrite ja õigusteenuste tagamine

Tegevuse Eesmärk: Inimesed ja ettevõtted saavad oma õigusküsimused tõhusalt lahendatud. Kohtumenetlus ja kohturegistrite pidamine toimib usaldusväärselt ja tõhusalt, õigusteenused ja õigusteave on usaldusväärsed ja kättesaadavad.

Möödikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2021	2022	2023	2023	2024
Pikkade menetluste osakaal kohtutes <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	Tsiviilasjad: HMK19,5%; PMK –13,9%; TMK – 10,4%; VMK – 15,2%; Üldmenetlused: kriminaalasjad: HMK – 16,1%; PMK – 0,0%; TMK – 18,2%; VMK – 13,0%; Haldusasjad: TlnHK – 6,5%; TrtHK – 14,2%	Tsiviilasjad: HMK- 19,5%; PMK – 14,8%; TMK – 9,8%; VMK – 19,2%; Üldmenetlused: Kriminaalasjad: HMK- 12,8%; PMK – 8,9%; TMK – 11,4%; VMK – 10,5%; Haldusasjad: TlnHK – 5,3%; TrtHK – 26,8%	Tsiviilasjad: HMK- 21,3%; PMK – 19,3%; TMK – 9,3%; VMK – 20,1%; Üldmenetlused: Kriminaalasjad: HMK- 23,6%; PMK – 17,9%; TMK – 25,3%; VMK – 21,7%; Haldusasjad: TlnHK – 9,3%; TrtHK – 27,2%	Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldusasju ning üldmenetlused kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10 %	Rohkem kui aasta vanuseid tsiviil- ja haldusasju ning üldmenetlused kriminaalasju ei ole kohtutes menetluses rohkem kui 10 %
Menetlusosaliste rahulolu hinnang kohtute tööle <i>Allikas: Justiitsministeerium</i>	Menetlusosaliste rahulolu oli kõrge	Menetlusosaliste rahulolu oli kõrge	Menetlusosaliste rahulolu oli kõrge	Menetlusosaliste rahulolu on kõrge	Menetlusosaliste rahulolu on kõrge
Kohtulike registrite menetluste läbiviimine seaduses sätestatud tähtaja jooksul <i>Allikas: Registrate ja Infosüsteemide Keskus</i>	Kohtulike registrite menetlused viidi läbi seaduses sätestatud tähtaja jooksul	Kohtulike registrite menetlused viidi läbi seaduses sätestatud tähtaja jooksul	Kohtulike registrite menetlused viidi läbi seaduses sätestatud tähtaja jooksul	Kohtulike registrite menetlused viiakse läbi seaduses sätestatud tähtaja jooksul	Kohtulike registrite menetlused viiakse läbi seaduses sätestatud tähtaja jooksul
Rahulolu esmatasandi õigusabi teenusega	Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul	Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul	Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul	Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul	Vähemalt 90% abisaajatest rahul või pigem rahul

Allikas: Justiitsministeerium					
----------------------------------	--	--	--	--	--

2023. aasta olulisemad tegevused:

- Veebruarist jõustusid olulised muudatused äriregistri seaduses, millega suurendati registripidaja järelevalvevõimalusi, et tagada äriregistri andmete suurem usaldusväärsus.
- Võeti kasutusele Kättetoimetamisportaal, mis võimaldab dokumentide riskättetoimetamist.
- Kinnistusraamatu edasiarendused, millega sai valmis suur osa põhifunktsionaalsusest ja kohtunikuabid saavad nüüd uues menetlustarkvaras menetleda kinnistamisavaldusi.
- Suurendati kohtunike spetsialiseerumist, parandati kohtunike ametitagatise ja muudeti maakohtute juhtimisstruktuuri (edaspidi jagunevad maakohtud tsiviil- ja süüteosakondadeks, osakonda juhib osakonnajuhataja).
- Loodi kohtunike järelkasvukava programm, mis võimaldab kohtujuristil ajutiselt asuda teenistusse väljaspool kohut, kuhu ta on ametisse nimetatud. Selle eesmärk on arendada teadmisi ja oskusi kohtuniku ametikohale kandideerimiseks.
- Kehtestati menetlusõiguslikud ja kohtukorralduse erisused ajaks, kui riigis on välja kuulutatud erakorraline seisukord või sõjaseisukord.
- Arendati välja Riigi Teataja PDFide varundamine.
- Kinnitati Ametlike Teadaannete tehnoloogilise uuendamise lähteülesanne.
- Lõpetati KeRT (kasutajasõbralik elektrooniline Riigi Teataja) projekti I etapp.
- Valmis ja käis kooskõlastusringil täituritasude ja kutsega seotud väljatöötamiskavatsus, mille eesmärk on täitemenetluse valdkonna jätkusuutlikkuse säilitamine.
- Kooskõlastusringile saadeti täitemenetluse kitsaskohtade kõrvaldamise väljatöötamiskavatsus, mille eesmärk on muuta menetluse läbiviimine efektiivsemaks ja menetlusosalistele selgemaks, luua ühtsem menetluspraktika, vähendada õigusvaidlusi ning toetada täituri jätkusuutlikust täitekulude sissenõudmisel erijuhtudel.
- Täitmisregister – SF projekt kaitstud, võetud ette olulised sammud registri pangakonto arestimisele pühendatud osa käivitamiseks, registri andmetega täitmiseks ning avalikusele kättesaadavaks tegemiseks.
- Uuendati Juristaitab veebi.
- Valmis Riigi õigusabi andmete juhtimislaud.
- Eakatele esmatasandi õigusnõu andja leidmiseks korraldati uus konkurss ja leiti õigusnõu osutaja järgmiseks 2. aastaks. Leping sai sõlmitud.
- Tehti HUGO OÜ kohtuesinduse järelevalvet ja kontrolliti, kas HUGO peab kinni kohtuesinduse piirangutest. Tuvastati rikkumised ja teostati tasaarvestused.

2.2.6 Tegevus 6: Keskset IT-teenused teistele valitsemisaladele

Tegevuse kirjeldus: Registrite ja Infosüsteemide Keskus osutab haldusala välistele asutustele erinevaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arendustega seotud teenuseid, sh dokumendihaldussüsteemi haldamine ja arendamine, infosüsteemide haldamine, majutamine ja arendamine

Möödik	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2021	2022	2023	2023	2024

Vastavus teenus-taseme lepingule	Vastab lepingus kokkulepitule	Vastab lepingus kokkulepitule	Vastab lepingus kokkulepitule	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele	Vastab lepingus kokkulepitud tingimustele
----------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	---	---

Allikas: Registrate ja Infosüsteemide Keskus

Registrate ja Infosüsteemide Keskus osutas 2023. aastal erinevaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenuseid vastavalt lepingutes kokkulepitud tingimustele.

3. Aruandeaasta eelarve täitmine

Programmi kulud	Esialgne eelarve (tuhat €)	Lõplik eelarve (tuhat €)	Täitmine (tuhat €)
Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum	222 132	233 757	212 311
Programmi tegevuse kulud	Esialgne eelarve (tuhat €)	Lõplik eelarve (tuhat €)	Täitmine (tuhat €)
Õiguspoliitika kujundamine ja õigusloome kvaliteedi tagamine	11 569	12 936	10 277
Intellektuaalse omandi valdkonna rakendamine	4 864	5 888	4 563
Kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus	40 581	43 087	37 476
Karistuste täideviimise korraldamine	80 245	82 153	78 321
Õigusemõistmise, õigusregistre ja õigusteenuste tagamine	82 742	87 228	79 425
Kesksed IT-teenused teistele valitsemisaladele	2 130	2 466	2 247

Programmi lõplik eelarve oli ligi 234 mln eurot. Eelarve maht suurenes võrreldes esialgsuga 11,6 mln euro võrra (5,2%).

Lõplikku eelarvet ja selle täitmist mõjutas turu võimekus pakkuda IKT arendusteks vajalikus mahus ressursse. 2022. aastast toodi üle 10,2 mln eurot, millega jätkati 2023. aastasse kandunud tegevusi. Aasta jooksul eraldati Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist lisaks 0,6 mln eurot küberkaitsega seotud tegevusteks. Eelarve lõplikku mahtu mõjutasid ka piirmäärata vahendite tegelikud laekumised (nt majandustegevusest laekunud tulu, välisvahendite prognoosist suurem laekumine).

Programmi tegevuste elluviimiseks kasutati 2023. aastal 212 mln eurot ehk 90,8% lõpliku eelarve mahust. Programmi tegevuste piirmääraga kuludest kanti 2023. aastasse üle 13,6 mln eurot.

2023. aastast ülekantud vahendeid kasutatakse 2024. aastal samadeks otstarveteks. Põhiosas kandusid 2023. aastast kasutamata vahendid üle kriminaalpoliitika kujundamise ja elluviimise, sh

ennetuse ning õigusemõistmise, õigusregistrite ja õigusteenuste tagamise tegevustesse, kus olulise osa moodustavad edasi lükkunud IKT arendused.

Justiitsministeerium ja Siseministeerium koostasid 2021. aastal ühise süüteomenetluse digitaliseerimise tegevuskava, milles nähti ette mõlemale osapoolle tegevusi kaheksa aasta perspektiivis tagamaks inimkeskne, avastamispõhine efektiivne menetlus. Kokkulepitud arendustööd toimuvad vastavalt tegevuskavale, kuid tulenevalt turu võimekusest pakkuda vajalikus mahus ressursse ning keerukusega turult värvata vajaliku kompetentsiga personali, on alustatud arenduste lõpetamine teatud tööloikudes võtnud esialgse kavaga võrreldes rohkem aega. Samas on kuritegude üldarv ning keeruliste kuritegude arv Eestis kasvamas, mis tähendab, et efektiivsete töökeskkondade olemasolu kriminaalmenetluses on kuritegude lahendamiseks kriitilise tähtsusega. Esimesed süüteomenetlused viiakse tervikahelas digitaalselt läbi 2024. aasta esimeses pooles ning vajalike arendustegevustega jätkatakse partneritega kokkulepitud ajakavas. Peamiselt keskendutakse lahenduste loomisel, mis automatiseeriks tegevusi, mida on efektiivsem masinal läbi viia. Info koondamine ning automaatne töötlemine, leitavaks muutmine. Tähelepanu all on keelemudelite rakendamine menetlustoimingutes kogutud teabe töötlemiseks, et sellest oleks efektiivsem tõendeid leida ning teavet eraldada. Samuti keskendutakse lahenduste loomisele, mis võimaldavad kõigi osapoolte vahel ühiselt digitaalse toimikumaterjaliga töötada võimalikult lihtsal moel ning tagaksid selle, et loodav teave (nagu määrused, otsused jne) oleks loodud sellisel kujul, et riigi teised süsteemid saaksid automaatselt need enda protsessides kasutusele võtta. Eraldi fookuses on füüsiliste tõendite järelevalveahela loomine, mis annaks võimekuse digitaalseid tõendeid töödelda ning tagaks menetluse käigus füüsiliselt äravõetu üle töökindla ülevaate ning efektiivse realiseerimise väljundi. Samuti on töös EL-i ülestest liidest loomine, et kiirendada ja lihtsustada rahvusvahelise mõõtmega süüteomenetlusi.

Ärikeskkonna usaldusväärsuse suurendamiseks ning ettevõtete halduskoormuse vähendamiseks alustatud arendustööd on mõningases viibimises seoses viibega partnerite tegevustes, mis tuleneb samuti arendusressursi puudumisest. Sellest tulenevalt on tegevuste lõpetamine, mis lihtsustavad ettevõtete aruandluskohustust, lükkunud aasta võrra edasi, kuid praeguseks hetkeks on tegevustega jätkatud ning esmased lahendused jõuavad ettevõtjateni 2025. aastal.

Lisaks jätkatakse Registrite ja Infosüsteemide Keskuses küberturbevõimekuse kiireloomulise tõstmisega, milleks eraldati vahendeid Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelisest reservist.

Õigusriik

Tulemusvaldkonna eesmärk

Õiguskindel, hästi toimiv, vähese kuritegevuse ning kvaliteetse justiitsüsteemiga riik

Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ strateegiline siht

Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik

Valdkonna arengukavad

Õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030

Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030

Esimese ja teise astme kohtute arengukava 2020–2023

Tulemusvaldkonna programm

Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum

Tulemusvaldkonnaga seotud valitsemisala

Justiitsministeeriumi valitsemisala

TULEMUSVALDKONNA ÜLEVAADE

Positiivsed arengud

- Justiitsministeerium keskendus selge ja tervikliku õigusruumi kujundamisele, kus inimeste põhiõigused on tagatud ja kaitstud, riik toimib läbipaistvalt ja tõhusalt ning kuritegevust on vähe.
- Jätkus õiguskaare digitaliseerimine, et muuta poliitikakujundamine andmepõhiseks ja digitaalsetele õigusteenustele ning õigusmenetlustele ligipääs kasutajasõbralikuks. Kvaliteetne õigusloome parandab riigi konkurentsivõimet ning toetab ühiskonna üldist toimimist. Uuendusi arvestavad ja paindlikkust tagavad reeglid vähendavad bürokraatiat, säästavad aega ja raha ning soodustavad majandustegevust.
- Jõustusi äriregistri seaduse muudatused, mille eesmärk on lihtsustada ja ühtlustada kõigi juriidiliste isikute registrimenetlust, muuhulgas kaotati osaühingu minimaalse osakapitali nõue, laiendati registripidaja järelevalvevõimalusi ning suurendati käibekindlust osaühingu osadega tehingute tegemisel. Tööd alustas maksejõuetuse teenistus, mille eesmärk on tuvastada, kas võlgniku maksejõuetuse põhjused võivad olla ebaseaduslikud ning suurendada võlausaldajatele tehtavate väljamaksete määra pankrotimenetlustes. Koosmõjus aitavad need seadusemuudatused luua usaldusväärsema ärikeskkonna ning lihtsustada ettevõtjate tegevust.
- Jätkusid tegevused õigushariduse kvaliteedi tõstmise nimel ja alustati õigusloomejuristide järelkasvuprogrammiga.
- Jätkus kohtusüsteemi kaasajastamine ja tõhustamine. Kvaliteetne õigusemõistmine peab olema kättesaadav üle riigi, kuid selle tagamiseks peab kohtupidamine muutuma paindlikumaks ja menetlusosalistele vähemkoormavaks. Kohtuasutuse töös on oluline nii kohtunike spetsialiseerumine, tugiteenuste edasine tsentraliseerimine kui ka digilahenduste edasiarendamine. 2023. aasta alguses võeti vastu kolm kohtute alast seaduseelnõu, millega nähti ette maakohtutes osakondade moodustamine kohtunike ja nende tugipersonali paremaks töökorralduseks ja spetsialiseerumiseks, lisaks mindi tsiviil- ja haldusasjades üle paberivabale

kohtupidamisele. Näiteks saavad vangid edaspidi esitada kohtusse dokumente ja tutvuda kohtutoimikuga avalikus e-toimikus. Edukalt on jätkunud menetluskohustuste ristikohustuste kättetoimetamisportali kaudu ning kohtutes võeti kasutusele justitsisüsteemi andme- ja analüüsikeskkond. Kohtutega koostöös valmis veebileht „Eestkostja teejuht“, mis pakub eestkostjatele selgitusi ja abi enda ülesannete täitmisel.

- Jätkusid erinevate infosüsteemide (e-toimik, äriregister, Riigi Teataja, täitmisregister, kohtute infosüsteem, justitsisüsteemi andme- ja analüüsikeskkond) arendused. Infotehnoloogiliste vahendite kasutuselevõtu juurutamine aitab kaasa kriminaalmenetluste tõhustamisele, konkurentsivõimelise ärikeskkonna loomisele, vanglateenistuse ning kohtute tööprotsesside digitaliseerimisele ja kaasajastamisele. Samuti on see oluline kvaliteetsete poliitikaotsuste tegemisel. Vanglates said kinnipeetavad kasutamiseks tahvelarvutid, mille kaudu saavad nad kohtutega suhelda ning kasutada e-poe teenust. 2024. aastal avaneb võimalus hakata pidama lähedastega videokõnesid ning kriminaalhooldusalused saavad hakata kohtuma oma kriminaalhooldajaga läbi kriminaalhooldusportali. Vanglateenistus on 2023. aastal loonud andmepõhised juhtimislauad, et vajalik info oleks lihtsasti kättesaadav.
- Jätkati tegevustega, et kriminaaljustitsisüsteem oleks tõhus, sealhulgas digitaalne, kiire, sõltumatu ja ohvrisõbralik. Jätkusid regulaarsed reoveeuuringud narkoainete seireks, et näha narkootiliste ning psühhotroopsete ainete leviku trende ja mustreid. Viidi läbi mitu olulist analüüsi, mis olid sisendiks seadusemuudatustele, näiteks ettepanekud kriminaalasjade menetlemise kiiremaks ja ökonoomsemaks muutmiseks ning seksuaalse enesemääramise vastaste süütegude vastavusest Istanbuli konventsioonile. Riigikogule esitati eelnõud vaenu õhutamise kriminaliseerimiseks ja rikkumisest teavitaja kaitseks.
- Tähelepanu suunati korduvkuritegevuse ehk retsidiivsuse määra vähendamisele ning sõltuvuste ja muude vaimse tervise häirete tõttu toime pandud kuritegude ennetusele. 2023. aastal lõppes edukalt projekt kuriteoohvrite kaitseks. Justitsministeerium, politsei- ja piirivalveamet, sotsiaalkindlustusamet, tervishoiusektor ja muud sidusrühmad töötasid koos välja spetsiaalsed vahendid kuriteoohvri vajaduste hindamiseks, ühelt teenuselt teisele suunamiseks ja ohvrite paremaks informeerimiseks. Samuti viimistleti protsessid, et tagada kuriteoohvritele kaitse ja pakkuda neile senisest paremini tuge.

Väljakutsed

- Järgmistel aastatel jätkub õiguskaare digitaliseerimine. Vajaliku teabe digitaalse kättesaadavuse ning andmete vahetuse tagamiseks täiustatakse ja võetakse kasutusele uusi töökeskkondi. Kodanikukesksete teenuste kujundamisel on vaja muuta ligipääs digitaalsetele õigusteenustele ja õigusmenetlustele kasutajasõbralikumaks, luua juurde lihtsaid ning kättesaadavaid abi võimalusi. Digitaliseerimise ja kodanikukesksete teenuste kõrval on justitsministeeriumi prioriteediks konkurentsivõimelise ärikeskkonna loomine ja kohtumenetluse tõhustamine. Jätkuvad tegevused kriminaalõiguse tõhustamiseks ning õigushariduse kvaliteedi parandamiseks, et tagada reguleeritud õiguselukutsete järelkasv, õigushariduse kvaliteet ja õigusteaduse kestlik areng.
- Valmistame ette kohtuhalduse muudatusi, millega antakse kohtusüsteemile senisest suurem vastutus ja otsustusõigus oma halduse ja arenduse eest. Samuti kohtunikuameti kaasajastamine, millega suurendada võimekate juristide huvi ameti vastu. Lisaks on eesmärgiks parandada õigusabi kättesaadavust neile, kellel on selleks rahalisi takistusi ning toetada tsiviiltäitevaldkonna arengut läbi täitmisregistri käivitamise ja õiguslike kitsaskohtade lahendamise.
- Oluline on, et lapsed ja noored ei satuks kriminaaljustitsisüsteemi vaatevälja ning nende õigusrikkumiste arv väheneks. Selleks tuleb õigusrikkumistele reageerida viisil, mis võtab arvesse noorte riske, vajadusi ja võimalusi. Alaealiste peal end tõestanud nooresõbraliku õigussüsteemi projekti lähenemist tuleb laiendada kuni 29aastastele noortele.

- Vanglateenistuse peamiseks väljakutseteks 2024. aastal on meditsiiniteenuse üleandmine vanglates tervishoiuteenuse osutajatele, Eesti Vanglatööstus ASi likvideerimine ning Tallinna vangla ettevõtluskeskuse loomine. Eesmärk on pakkuda kinnipeetavatele efektiivsemat ja laiapõhjalisemat tööhõivet, eriti olukordades, kus karistusajad on aina lühemad. Vangide arvu vähenemine on ka põhjus, miks alates 2024. aasta keskpaigast suletakse osaliselt Tartu vangla. Edaspidi jääb see piirkondlike vangide kinnipidamise kohaks ning jätkab arestimajateenuse pakkumist.
- Mahuka osa ministeeriumi tegevustest moodustab ka 2024. aastal jätkuvalt Euroopa Liidu õiguse ülevõtmine ja rakendamine.

Üldiste strateegiliste dokumentidega saab tutvuda: <https://www.just.ee/strateegilised-alusdokumendid>